

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D, POLUGOD. 30 D,
ČETVRTGOD. 15 D, POJEDINI BROJ 1.50 D.

Pred Savezno Vijeće

Kad je svršio rat, došla nam je k svijesti Balfourova deklaracija, koja je tek u tom času zadobila važnost političke obaveze, jer je izlaz rata dao mogućnost njezina ispunjenja.

Kad su Weizmann i Sokolov stupili pred konferenciju mira sa zahtjevima židovskoga naroda, spoznali smo, da vlasti hoće da se ozbilno bave s njima i da se ne će skinuti s dnevnog reda, već da će se morati da nadje međunarodna formula za ispunjenje obećanja.

U San Remu ta se formula našla. U Ligi Nacija našao se i način izvršavanja obaveze. Preuzećem mandata i postavljanjem palestinske vlade, koja je imala zadatak, odredjen Balfourovom deklaracijom, pristupilo se privadjanju u djelo, koliko je to stajalo do drugih.

Kod svake ove etape u sav glas je orilo: Dosta je riječi! Njihovo je doba minulo, sad je vrijeme djela, davanja, žrtava! U golemom nadimanju čežnje za ostvarivanjem riječ, koja je oduševljavala, stala je da gubi značenje jedne potrebe. Ta uspjesi su oduševljali glasnije i stavljali u gibanje više, no što je mogla riječ, ma kako zanosna, ma kako, ranije, stvaralačka bila!

Tako smo govorili: stariji i omladina. Činilo se da je gibanje u židovstvu toliko silno te ne će u tutanj da se utroši, već da se preobrati u jednu golemu jednovitu energiju stvaranja, upravljenu prema cilju koji je obaveza, djelo, zanos u ostvarenju: život.

Riječi, ipak nijesu umuknule; tek su kada zadnje dvije godine smalaksale. Ali desilo se to, da je i »rad« postao, u glavnome, riječ bez potrebne snage.

Je li to tako »leži u zraku«; je li se jedna opća mora svijeta slegla i na naše probudjene pokretne energije, ne ćemo da istražujemo, jer ne smijemo da tražimo isprike, kad je u pitanju ostvarivanje naših ciljeva, koji znače jedinu mogućnost našega opstanka za buduće, jedinu »misiju židovstva«, misiju života, snažnog, čudorednog, muževnog i visokog, bar po svojoj koncepciji.

Opasno je za svako preporodno djelo kad se traže izlike, što se odnemačuje. Preporodi ne stvaraju oportuniste; oportunizam, koji traži izlike lomi oslabljenu volju, uspavljuje savjest, koja se ipak uznemirila. Ovaj nemir, ovu uzbudjenost savjesti, valja drukčije ušutkati: jakim odlukom.

Ako se ne spozna, da u istorijskom odlomku, u kakovu se mi sad nalazimo, znači negaciju svake volje za preporod i obnovu, nijesmo li kadri nasmoći snagu

da u sebi nadjačamo onu maljušnost, kojoj je polazna tačka i granica spremnosti na žrtve lična dobrobit, a žrtva u stvari tek sitna milostinja, koja ne krnji obilnu mjeru sopstvene dobrobiti: onda će, u najboljem slučaju, djelo obnove da budne slabunjavim surogatom obnove. Ali prijeti i od ove opasnosti još i veća i presudna: da će neprijateljske sile dobiti prekoviše vremena da nabujaju i nemilice ruše domaju, čije bedeme nijesmo stigli da izgradimo. U stvari: jeli ta opasnost uistinu veća od prve? Nije li na kraju bolje, da se i ne započne, ako ne može da se dokrajči kako treba?

Ne kažemo to s pesimizmom. Mišljenja smo, da riječ još nije izvršila svoju funkciju; mislimo riječ koja uvjerava i mozak, a najvećma oganj srca. Riječ, koja stvara uvjerenja, duboka i jaka, da obastanu neovisno od konjunktura života i prilika, sama o sebi izdjelana. I riječ koja kad govori o dužnosti rada i žrtve, ima tad još samo organizatornu funkciju, da okuplja i sabire pripremljene sile i pripremljeno davanje.

Dok toga ne bude, nama se čini, da nam ne valja isticati naše halucim, naše pjonire; jer to znači, kao da se dičimo nečim, što nam služi u dekorativne svrhe, čime možemo da postignemo efekte, dostatne da raznježe naša srca i da izazovu, možda, nešto respekta prema nama na račun onih, koji za te bezvrijedne emocije daju spremno sve. Ne. Halucim nijesu dio nas svih, nijesu bolji dio našega ja i nemaju ništa zajedničko s nama, doklegodj ne postoji veza i snost izmedju veličine njihove predanosti zastvar i naše svijesti, da imamo dužnosti, kojih mjera je bar tolika, da njima daje sve preduslove za zdrav razvitak i zdravo gradjenje bez herojskoga pregaranja i umiranja na pola puta. To smije da bude krajnja granica egocentričke oportunističke galutskoga Židova. Dok toga ne bude, halucim će biti žrtva naše besavjesnosti.

Savezno Vijeće u Novome Sadu skupit će delegate iz svih krajeva Jugoslavije. Bit će ih srazmjerno više nego na ranijim Vijećima iz krajeva, koje organizatorno još nijesmo obuhvatili. Po tome ovo će Vijeće, nadamo se, biti podstrek za daljnje provadjanje organizovanja. Osjećat će se u živome dodiru veza zajedništva, koje nas spaja.

Zadaci, što ih cioniste imaju da vrše, jasno su odredjeni. Ne radi se dakle o tome, da tražimo nove puteve ili čak nove ciljeve. Ne će nas mučiti problemi.

tako jednostavno i nekomplikovano! Komplikovanosti nastaju tek od toga, ako se traže mogući kompromisi izmedju veličine dužnosti i neudovoljavanja toj dužnosti.

Uspije li ovo Savezno Vijeće, da pokrene Židove u našoj državi na spremno davanje u jednoj mjeri, koja bi zaslužila naziv žrtve (ako hoćemo da je nazovemo jednim izrazom svoje taštine), onda će time izvršiti najpreči zadatak.

Neka bi svaki delegat donio na ovo Savezno Vijeće mandat svojih izbornika, koji traži djela umjesto riječi. I neka bi donio sa ovog Saveznog Vijeća poruku velikoga Nordaua, namijenjenu duši, časti i srcu svakoga Židova ove države: Izrael očekuje, da svaki od nas vrši svoju dužnost!

Potvrda mandata

Od dra Haima Weizmanna.

Kod jednog meetinga u New-Yorku pripovijedao je dr. Weizmann ove potankosti iz onih sudbonosnih dana, kad se u Vijeću Lige Naroda raspravljalo o potvrdi palestinskog mandata:

U vijeću Lige Naroda, koje je imalo da odlučuje o mandatu, bilo je zastupano 7 država, čiji je zaključak morao da bude jednoglasan. Svaka od tih pojedinih država mogla je da zapriječi ili zateže ratifikaciju mandata. Od tih je 7 država bilo 5 katoličkih. Ne treba da Vam kažem, da Vatikan do onda nije vrlo simpatično pratio naše želje za Palestinom. Medju tim katoličkim državama bilo je i nekoliko, u kojima gotovo nema nikakova židovskoga pučanstva.

U državama, u kojima žive Židovi, mogli smo zatražiti njihovu pomoć, da zadbimo simpatije njihove vlade. Tako je bilo u Francuskoj, gdje je židovsko pučanstvo moglo da argumentira nama u prilog. I kod Italije mogli smo se tome nadati. Ali tu je bila nadalje i Španija. Tamo nema Židova. Povijest naših odnosa sa Španijom je duga i krvava, a nestašica židovske zajednice u Španiji svakako je s time u savezu. Nadalje sjedi u Vijeću Lige Naroda i Brazilija. Broj Židova u Braziliji je neznatan. Ali što se ticalo naše budućnosti u Palestini, to je upliv u Braziliji za nas bio isto tako važan kao i onaj u Engleskoj. U ono nekoliko dana, koji su predhodili odlučnoj sjednici, prosudili smo svaku mogućnost i tražili smo na sve strane pomoć. Sjetili smo se, da smo godine 1918., kad se položio temeljni kamen za sveučilište u Jeruzelimu, dobili jednu brzoglavnu čestitku od jednog profesora sveučilišta u Madridu. Na njega smo se obratili i on je upotrebio sav svoj upliv, obratio se na svoje

prijatelje, da se oni potrudu, kako bi na vladu uplivali u našu korist. Taj španski profesor bio je maran, a među njegovim prijateljima, koji su poduprli našu stvar, bilo je mnogo marana. U tome času naše povijesti, pošto je židovstvo tih marana bilo kroz vijekove zaboravljeno, probudili su se najednom i spoznali pravo svoje biće i pravu svoju odgovornost.

Obratili smo se na zastupnika Španije u vijeću Lige Naroda, koji je slučajno bio predsjedatelj u za nas tako odlučnoj sjednici i rekli smo mu: »Tu imade Španija mogućnost, da djelomično namiri tako dugo neisplaćeni dug, koji duguje Židovima. Zlo, što su nam ga učinili vaši predci, možete sad djelomice popraviti.« Zastupnik Španije bio je za nas. Hoćemo da zabilježimo tu činjenicu u našoj povijesti, da su na usta zastupnika Španije u onim odlučnim danima govorili oni židovski mučenici, koji su patili u danima inkvizicije. One žrtve od prije 400 godina nosile su u godini 1922. svoje plodove.

U nedjelju poslije podne u 5 sati, potpisan je mandat. U 1 sat po podne istoga dana stigao je u London posebni papinski izaslanik. Donio je sobom papinski zahtjev, da se ratifikacija mandata odgodi do narednog ponedjeljka. Ima razloga da predmnijevamo, da mandat ne bi nikad bio potvrđen, kad bi bila dozvoljena ova kratka odgoda. Ali odgoda nije podijeljena, mandat bio je potvrđen.

To je jedna od upadica, koja ilustrira neobičnu kompliciranost židovskoga istorijskog bivanja. Vrlo je teško za nas, da takove upadice stavimo u pravu perspektivu. Što se nama činilo nuzgrednim i slučajnim, ukazalo se nakon dugog vremena kao dio našeg najosudnijeg udesa.

Došao sam u Ameriku direktno iz Palestine, a moj me je put vodio preko Italije, Francuske, Holandije, Engleske. Vidio sam tako cijeli židovski front od New-Yorka do Jeruzolima. Dugi je to front, a bojne sile, što ga drže, su rijetke, dok naši neprijatelji stoje nama nasuprot u gustim masama, jaki na broju i pomoćnim silama. Njihova mržnja ista je kao i prije stotinu godina....

Hoću da vam pripovijedam o jednoj upadici, koja će vam razjasniti način i smjer te mržnje. Imao sam prilike da govorim s jednim od vodećih muževa katoličke crkve. Govorili smo o Palestini, i o renesansi židovskoga naroda. »Ce n'est pas vos Colonies, que je crains, c'est votre Université.« Razumio sam ga dobro i odgovorio sam mu nešto neoprezno: »Vous avez parfaitement raison.« Ne boje se vašega tijela, već našega duha.

Proširenje Jewish Agency-a

Oficijozni komentar.

»Jewish Chronicle« objelodanjuje dopis g. Leonharda Steina, političkoga tajnika cionističke Egzekutive, koji se bave pregovorima cionističke Egzekutive sa zastupnicima engleskoga židovstva, Board of Deputies and Anglo Jewish Association). On označuje prihvat poziva za pregovore sa strane ovih korporacija kao prvi korak k proširenju baze Jewish Agency-a. Zatim piše o odredbama samoga mandata i upozoruje naročito na to, da tekst mandata ne govori o »Jewish

Agency« već o jednoj »Jewish agency« t. j. mandat ne namjerava da stvori nov organ, čiji bi oficijelni naslov bio »The Jewish Agency«, već govori općenito o jednom židovskom zastupstvu. Zatim nastavlja: »Ujedno bilo je jasno, da se Agency imade izgraditi da bude što reprezentativnija. Nije to samo intencija mandata, već je to vazda bila želja cionističke organizacije. Što god bile obveze iz ugovora mandata, organizacija nikad nije željela monopol, već su njezini odgovorni vodje vazda nastojali, da sve sile ujedine za ovo djelo. Bitno je svakako, da se ne dira u integritet cionističke organizacije. Cioniste nosili su kroz cijelo vrijeme sav teret, stvorili su tradiciju, koja imade visoku moralnu vrijednost, i stekli su bogata iskustva, čiji se plodovi isto sada pokazuju. Oni su najveća organizirana židovska korporacija, koja je aktivno interesovana na Palestini, i posjeduju administrativni aparat, koji je kakogod još bio nepotpun, ipak ima tu prednost, da je već stvoren i da radi. Ne bi bilo ni u čijem interesu, da se najednom razori cionistička organizacija. Delikatna zadaća, da joj se privedu nove sile, mora se provesti s izvjesnim gradom opreznosti. Ali je to zato zadaća, koja se bezuvjetno i bez odlaganja mora provesti. Izgradnja Palestine nije više stvar ovoga ili onoga dijela židovstva, ona je zajednička obveza i zajednički privileg svih Židova, koji hoće da zaštite čast židovskoga imena. U zajedničkom naprezanju, što ga traži situacija, mjesta je za sve, bez obzira, koju se etiketu za to bira. Jewish Agency u tehničkom smislu, što ga je ta riječ zadobila, bila ona zakonski pojam ili ne, stvorila je već jednu izvjesnu realnost. Ona je simbol nove ere odnošaja između Palestine i širokog židovskog svijeta.

To je znamenovanje koraka, što ga je poduzela cionistička organizacija, kad se obratila na obe ove englesko-židovske korporacije. Važno je da se ustanovi, zašto su zapravo pozvane te korporacije. Ne radi se o pokušaju, da ih se naglo uvede u Jewish Agency. Nije se ništa drugo predlagalo, no da zajedno sa cionističkom organizacijom vijećaju o sredstvima, da se Jewish Agency postavi na širu bazu. Poziv dakle znači samo, da je sad konačno odlučeno proširenje baze; to nadalje znači, da Agency nema biti samo korporacija, koja obuhvaća sile, što sad rade u Palestini. Ako se sad pristupilo tim korporacijama, uslijedilo je to samo s gledišta, da se stvar kao takova tiče cijele židovske zajednice. Ij lako pojmljivih razloga pozvane su prvo englesko-židovske korporacije na dogovor. Udruženi komitej, što je predložen, ima da obuhvati zastupnike predložen, ima da obuhvati zastupnike obih ovih englesko-židovskih korporacija. Prepušteno je tomu komiteju, što će dalje učiniti. Očekuje se, da će nakon razvitka situacije biti pozvane na dogovore i druge židovske korporacije. Koju će formu poprimiti ova vijećanja, ne da se unapred reći. No ipak ima u njima dvije alternatave, koje valja međusobno ocijeniti.

Poznato je, da se konferencija u Karlovim Varyma u prošloj godini izjavila za židovski svjetski kongres za izgrad-

nju Palestine. To je snažan gest, koji će učiniti jak dojam na fantaziju. S druge strane se mnogi boje, da će to u izvjesno vrijeme ostati gest. Svjetski kongres ne će moći da unaprijedi tu stvar, ako će to biti samo debatarajuća korporacija. On ne će donijeti istinski napredak, ako će biti samo cionistički kongres pod drugim imenom. Ako predloženi kongres treba da ima nade, da postane realnost, to iziskuje njegova priprava prema općem mišljenju polagane i mučne preliminare. Medjutim vrijeme traži da se pravi brži pokušaj s mnogo manjim ciljem. Ako se Agency ne može najednom stvoriti kao potpuni i zaobljeni korpus, možda će se — tako argumentiraju — moći praviti pokušaj, da se Agency pomalo izgradjuje. Funkcije Agency-a mogle bi se primjerice preuzeti od jedne korporacije, koja će se u jednakoj mjeri, sastojati s jedne strane iz zastupnika cionističke organizacije s druge strane iz zastupnika odličnih židovskih korporacija i organizacija u najraznijim dijelovima svijeta pri čemu će se moći rezervirati mjesta za druge židovske korporacije, čim će biti pripravne da ih zauzmu. Na toj podlozi moguće je, da se napreduje u smjeru osnutka Agency-a na široj bazi, pri čemu valja dati izražaja novome duhu, što ga svagdje susretamo.

Ujedinjeni komitej će bez sumnje prosuditi, da li je poželjno i moguće na taj način stvoriti jezgru, na kojoj će onda biti izgrađena Jewish Agency ili barem interimistička Agency. Ako će doći do saziva autoritativnog svjetskog kongresa, to on ni na koji način ne će biti spriječen da ponovno ispita situaciju. Svakako je bez sumnje važno bez zatezanja praviti početak.

Kojegod predloge stavio ujedinjeni komitej, on će za svaki slučaj biti predložen na odobrenje narednom cionističkom kongresu. Ne može biti govora o tome, da će kongres biti stavljen pred fait accompli. Samo takav ne definitivni korak može da se učini do jeseni. Samo tako može da se najbolje iskoristi medjvrijeme. Ujedinjeni će komitej vršiti vrlo dragocjen rad, ako će mu uspjeti, da u narednim mjesecima izradi dobar plan, koji će biti prihvatljiv za cionističko i necionističko naziranje i da se nakon cionističkog kongresa odmah može pretvoriti u djelo.

Weitzmann-Victory Dinner

Sudjelovao sam više puta kod svečanih dočeka, gozba i slava priredjenih po Jevrejima grada New-Yorka u počast Sokolovu, Jabotinskom, Weitzmanu i drugim vodjama cionističke svjetske organizacije. Te priredbe bile su uvijek u tako velikom stilu i u tako svečanim dvoranama velikih newyorških hotela, da je bilo nemoguće doći u bliži dodir sa visokim gostima. Vodje, koji su sudjelovali ovdje kao »guests of honor«, bili su tako reći osvojeni i okruženi nekim odborima i odbornicima kao kraljevi svojim dvorjanicima. Ljudi iz mase su samo rijetko »uhvatili« koji pogled i samo za trenutak možda spazili lice odabranih kroz bezbrojne glave množine.

Značajno je to za sve američke priredbe u počast visokim ličnostima. Za sve imade odbora i odbora. Odbor za dočekivanje, odbor za pratnju, stalni odbor u hotelu, politički odbor, odbor za »publicity«, počasni odbor, odbor za program, za gozbu, za gostoprinstvo itd. Ako sad netko poželi, da direktno govori sa visokim gostom, onda mora kroz lanac odbornika. Sjećam se, kad sam lani potražio Jabotinskog u hotelu, onda me na telefonu uputiše, da se obratim na X., jer da je on »in charge«, t. j. on da je tajnik odbora, koji saobraća sa gostima. Poslije sam dugo čekao u uredu cionističke organizacije, gdje se obdržavala sjednica sa Brandeisovom grupom, ali tu sam još gore prošao. Dok nisam jednom bio dobre sreće te se iza jednog javnog zbora silom provukoh kroz svjetinu i birokratsku mašineriju, da u četiri oka rekнем Jabotinskom ono, što mi je ležalo na srcu u pogledu potrebe jedne stalne jevrejske legije u Palestini.

Inicijativa pojedinca i spontano djelovanje izvan odbora je ondje manje moguće nego li kod nas. Kod nas tamo, gdje organizacija nije velika i jaka, potrebna je kontrola centralnog radnog odbora i subordinacija aktivnosti pojedinca unutar organizacije radi jedinstvenosti i još više radi okupljanja snaga. Ali ovdje se sve koncentrisanje može nazvati rutinom političke mašinerije. Krivo protumačeni »demokratski duh«, imitacija nekog liberalnog parlamentarizma, težnja za grupisanjem i ambicija za predsjedovanjem i vodstvom, ropsko oponašanje »business-methods«, reklamna galama i nametanje govornika (ovdje se zovu: »after-dinner-speaker«) kod svake zgode — su značajne psihološke pojave socijalnog života ovdje.

Štoga se započne i poduzme, ma tko mu drago bio na dnevnom redu, svako filantropsko, političko, znanstveno, umjetničko ili drugo poduzeće nosi biljeg javnosti i dolazi u ruke ljudi, koji sve učine, da pokret, čovjeka ili stvar donesu »before the eyes of the public«. Ti ljudi, premda sami nemaju često nikakva duševna i srdačna odnošaja sa idejom (ili možda baš radi toga), su najbolji aukcioneri, agenti, »business-menageri«. Bez ovih impresarija, publicista, reportera, organizatora ništa ne može ovdje uspjeti, a naročito ne, ako je svrha, kao što obično, da se na financijskom polju nešto učini.

Mnogo bi se još o tome i o svemu što se tiče cionističkog pokreta dalo reći, ali htio sam da pišem o svojim utiscima, što sam ih imao prigodom jedne svečane večeri, koja je bila nedavno priredjena u počast dra Haima Weitzmana. — Svečanost se davala u Harlemu u dvorani Park Palace. Harlem je jedan predjel grada, u kome žive najmanje 60% Jevreja. Imade tu nekoliko hramova (među njima dva ili tri sefardsko-španjolska), više društava, tri jidiš kazališta i bezbrojno jevrejskih dućana. Jevreji sami podijelili su Harlem u istočni, zapadni i srednji. Istočni Harlem nastanjen je gotovo isključivo velikom masom, koja je još uvijek ortodoksna i strogo konfesionalna (ali poznato je, da je baš ova grupa najvjernija i najodanija narodnim tradicijama). East-side, kako se

kratko zove, prenapučen je jevrejskim življem. U zapadnom Harlemu žive Jevreji, za koje istočni Harlemiti drže, da su »izgubljeni«). Zapadno-harlemski Jevreji žive u najmodernijim kućama, a većinom su asimilovani trgovci. Iz udobnosti oslobodili su se tradicija, još će jedino na Jom-kipur i Roš-ašana zaposjesti ili bolje reći rezervirati jedno mjesto u hramu, a katkada će iz filantropskih gledišta da podupiru i jevrejske stvari. U srednjem Harlemu živi srednji stalež jevrejskog naroda. Oni su zbilja negdje u sredini: negdje oko 5. avenue gornjeg dijela grada. Katkada nagnju tradicijama Jevreja prvih četiri avenua i govore sa čežnjom o »narodu«; ali ih ina, koji bi svaki čas rado pošli onima prema zapadnoj strani.

Spomenutu počasnu večer Weitzmanu prirediše Jevreji Harlema. Odbornici i t. zv. cionistička inteligencija rekrutirali se iz srednjeg staleža, za predsjedničkim stolom sjedili su dva-tri člana financijsko moćnih zapadnih Harlemita, a masa u publici sastojala se od onih uvijek vjernih i odanih istočnih Jevreja.

Dvorana je bila iskićena svilenim američkim i cionističkim zastavama. Za stolovima sjedilo je nekih 400 ljudi. Još nekih 200 gledalaca stajalo je po galeriji ili sjedilo u ložama. Sve je nekako bilo prenatrpano. Za ulaznice plaćalo se po 4 dolara. Na stol je došlo 20 različitih jela, voća, salata, povrća i zakusaka. Razumije se, da nije bilo vina, ali po zakonu dozvoljena piva. Večera je počela oko 9 sati, mjesto kako se na pozivima najavilo u 7 i 30 časaka.

Za to vrijeme, od 7 do 9, mogao sam razmatrati publiku, tu i tamo razgovarati se sa jednim ili drugim članom odbora. Nekoliko dekoltiranih žena po nanovijoj modi: kratka kosa, duge naušnice zelene boje (à la Tutankhamen), fantastično duga odijela, upadno namazani obrazi, mnogo dragulja i nakita i (to ne smije manjkati) našarane perle oko vrata. To je tip žene, koji se u ostalom može naći u svakom narodu, u svakoj klasi i na svakom mjestu zemlje. Značajno je, da su te žene obično začasni članovi odbora i da su naročito u sakupljanju novčanih sredstava vrlo agilne i uspješne. I one su vrlo potrebne u svakom pokretu.

Ali većina žena na tom sastanku bile su one dobre mamice, koje pričaju i pričaju o dobroti i čistoći, o dužnosti prema narodu i o velikoj sreći biti Jevrejinom. One govore svoj mame-lašon sa jednom primjesom popularnog engleskog jezika. — Tu i tamo nekoliko rabinera i mladih učenika talmudskih škola, nekoliko kantora i šoheta sa malenim crnim kopicama na glavi, da im ne »pobjegne šehina«. Karakteristično je za Ameriku, da se na takvim sastancima, ne vidi mladeži. Djevojaka i mladića (do 20. i 25. godine) nema gotovo nikako. Baš protivno nego li tamo kod nas, gdje za svakim zdravijim i idealnijim poduzećem stoji mlada snaga. Razgovarao sam o tome sa jednim istaknutim piscem i vodjem omladinskog pokreta (George Rosenstein), koji je bio prisutan i on je bio vrlo iznenadjen, da se

*) U tom predjelu slučajno stanujem i ja!

kod nas mladež miješa u takve »političke afere organizacije«. On veli, da ovdje u Americi mladež goji ili čistu kulturu (književnost, nauku i glazbu), ili se bavi gimnastikom. U ostalom, da ima vrlo malo hehaluca, ali mnogo zdravih mladića i djevojaka sa velikom ljubavi prema narodnim tradicijama i vjernom odanošću prema pozivu jevrejskog duha u uređenju svijeta i humanosti na zemlji.

Sjedio sam za stolom za žurnaliste (zastupajući jednu ovdašnju novinu) i imao sam zgode, da se razgovaram sa urednicima »Jüdischer Morgen-a« i »Wahrheit-a«. Oba se dnevnika izdavaju na jidiš i imaju dnevnu cirkulaciju od 100 do 150 tisuća primjeraka svaki od njih. Govorili smo o masi jevrejskoj, a osobito radničkoj masi. Urednik »Morgen-a«, koji poznaje dobro srednji stalež, tvrdi, da je jevrejski narod naročito ovdje u Americi vrlo dobar i požrtvovan. Da se ovaj narod može vrlo lahko pridobiti za narodnu ideju, za cionizam i uopće za svaki narodni pokret, koji je u vezi sa jevrejskim ponosom, sa istorijskim tradicijama jevrejstva i sa oslobodjenjem jevrejskog naroda. Ali da ga valja okupiti, da ga treba organizirati, pozvati na odgovornost i govoriti mu često. Ali eto ovdje sama organizacija se bori i vodje se dijele u grupe: Brandeis, Marshall, Lipski, Kaplan itd. Jedni su za centralizaciju, drugi za federalizam, treći za kontrolu budžeta. Većinom su ta pitanja formalna, konstitucionalna, financijska, politička i ekonomska. Da tih razlika u vodstvu nema, dr. Weitzmann ne bi trebao nikada ovamo doći i moliti narod za fondove, nego bi se mogao posvetiti važnijim pitanjima pokreta. Dr. Weitzman gleda naš pokret sa kulturno-nacijskog i etičko-spiritualnog gledišta, stoga i jest tragična njegova prisutnost ovdje, gdje mora da se bori za najjednostavniju potrebu svakog pokreta, za financijska sredstva. Američko jevrejstvo nema idealnih vodja, ali ovdje je veliki dio mase spreman na sve žrtve. — Urednik »Wahrheit-a« je povladijvao i dodao, da se najveći dio radništva jevrejskog stoga pridružuje internacionalnim strankama, sindikalnim grupama i drugim liberalnim organizacijama, jer vide razdor u vlastitom taboru i jer ne nalaze onog entuzijazma i one nesebične odanosti u vodjama cionizma. Poale-cionistička stranka sve više slabi, a njeni članovi pridružuju se socijalističkom »Vorwärts-u« i komunističkom »Zukunft«.

Poslije večere bilo je mnogo govora. Gdja Gottheil, supruga znamenitog orientaliste i profesora Columbia sveučilišta (Gottheil porodica je vrlo zaslužna po razvoj cionizma u svim državama Unije), je svojim govorom raznježila srca svih prisutnih. Gledao sam, kako mnogi uzimaju ček-knjige u ruke, da novčanin prinosom reaguju na ona čuvstva, koja je u njima probudila govornica. — Kantor Tosele Rosenblatt, čuveni tenor u Americi, je pjevao milo, drhtavo, nježno. Veli mi susjed urednik, da je Tosele odbio sjajne ponude, ali da ih je odbio, jer hoće da pjeva samo Bogu i svom narodu, a nipošto na svjetskoj pozornici za zabavu. — Vidio sam opet onaj jevrejski narod, koji je probudjen iskrenim govo-

rom jedne žene i divnom pjesmom jednog kantora jednodušno reagirao i u duši i u srcu zaplakao. Kako je čudan i divan taj narod još uvijek poslije pedeset stoljeća istorije.

Bilo je već 2 sata poslije pola noći, kada je ustao dr. Haim Weitzman, da rekne nekoliko ozbiljnih i iskrenih riječi o duševnoj i kulturnoj vezi jevrejskog duha, o velikoj odgovornosti jevrejskog naroda po svom pozivu u zajednici svih naroda, te napokon o divnoj zgodi svakog Jevreja i Jevrejke, da danas realno nešto učini za ostvarenje velikog i starog ideala jevrejskog naroda.

Harlemski Jevreji skupiše na licu mjesta preko 75 tisuća dolara za Keren Hajesod. Jevrejske općine, posebni hramovi, društva, škole, porodice i pojedinci davali su svoj obol. Druge ličnosti (kao narodni zastupnik Salomon Bloom, senator Royal Samuel Copeland i dr.) poslali su svoj pozdrav simpatije.

Nikad ne ću zaboraviti onu jednostavnost u veličini, onu dobrotivost velike ličnosti, onu ozbiljnost na malom licu, ono visoko čelo mislioca i onu odlučnost u očima, koju je izražavao veliki vomja svjetske cionističke organizacije. Još više će mi ostati u srcu onaj njegov stisak ruke. Ali najviše ću se sjećati njegovih riječi, koje mi je rekao na rastanku: »Politika, ekonomija i financije su materijalna sredstva i cigle za izgradnju velike palače; glavno su uvijek mjernik, radnici i ideja plana.«

New-York, aprila 1923.

Dr. I. Altaraz.

Iz židovskog svijeta

Obnovni rad u Poljskoj. Iz Varšave javljaju: Prije nekoliko dana održala se ovdje konferencija za židovski obnovni rad, koju je sazvaio odjel Jointa. Na ovoj bile su zastupane najuglednije židovske institucije i židovski parlamentarni klub. I vlada poslala je svoje zastupnike. Iz izvještaja Jointa proizlazi, da je isti do nove godine 1923. doprinio 100.000 dolara, da se podigne 2000 kuća. New-Yorški Joint odobrio je za daljnje provedenje obnovne akcije u Poljskoj daljnjih 400.000 dolara. Prije početka akcije provedena je jedna anketa, čiji je rezultat, da je za vrijeme rata uništeno 100.000 židovskih kuća. Vlada dala je 1½% troškova, a državne banke za obnovu dale su kredit od 11%.

U rezoluciji, koja je zaključena po konferenciji, izražena je Jointu zahvala za njegov rad i naglašena je potreba, da se obnovni rad svim intenzitetom nastavi. Obzirom na ograničena sredstva ne smije pojedinačni zajam prekoračiti 1100 poljskih zlota. Predugjam za one, koji se vraćaju, ima da se povisi na 75%. Za upravu novca, koji je stavila na raspolaganje Joint, imat će da se stvori centralni organ. Konferencija obratila se na Joint s molbom, da doznači posebnu sumu za obnovu u ratu razorenih javnih židovskih zgrada.

Ostali vjerni staroj tradiciji. Kako je poznato, bili su ugledni novinari Höllrigel (Dr. Bermann) i dr. Rund po nalogu nekih uglednih novina, medju njima i »Berliner Tageblatt« i »Neue Freie Presse« u Egiptu i Palestini, i dok su izvje-

štaji od oba ova dopisnika iz Palestine, u kojima crtaju zemlju i židovski rad velikom simpatijom, izašli u mnogim listovima, što su ih zastupali, to su »Berliner Tageblatt« i »Neue Freie Presse« donijeli samo prvi općeniti članak Höllrigela, u kojem se još ne govori o cionizmu i izgradnji židovske Palestine. Čini se, da su, vjerni svojoj tradiciji, otklonili objelodanjenje daljnjih izvještaja, jer su protucionistički.

Atentat bombom na redakciju »Nowy Dzienik«. Pošto su u Krakovu prije kratkog vremena izvedena od nepoznatih počinitelja već dva atentata s bombama, jedan na kuću sveučilišnog rektora Natansona, a drugi na prostorije »Bunda«, bačena je u utorak, dne 15. maja u pola sati na večer bomba pred redakciju cionističkog dnevnika u Krakovu. Posljedice bile su strašne. Cijeli drugi sprat, u kojem se nalazi uredništvo, te stan upravitelja Hochwalda, potpuno je demoliran. Sama okolnosti, da je Hochwald pribivao jednoj novinarskoj konferenciji u Varšavi, a članovi redakcije otišli iz uredništva prije no inače, nekoliko časaka prije izvršenja atentata ima da se zahvali, da nije bilo ljudskih žrtava. Šteta cijeni se na nekoliko stotina milijuna poljskih maraka. Nasuprot nije bomba prouzročila gotovo nikakove štete u prizemlju, gdje se nalazi tiskara tako da se »Nowy Dzienik« može i nadalje izlaziti. Pošto se nijesu našli počinitelji prvih atentata, ne postoji velika nada, da će policija sad energičnije i sa više uspjeha nastojati da pronadje počinitelje.

Iz cionističkog svijeta i Palestine

Engleski ugovor kraljem Fejzulom. U sjednici gornje kuće interpelirao je Viscount Grey of Fallodon državnog tajnika za kolonije, vojvodu od Devonshire-a o vladinoj politici u Mezopotamiji i molio razjašnjenje o tome, da li su u zadnje vrijeme stvoreni zaključci o toj politici.

Vojvoda od Devonshira odgovorio je, da ima kući dati važnih izjava o politici u Mezopotamiji. Ministarstvo vijećalo je o tom pitanju i stvorilo je odgovarajući zaključak. Naredilo je Perci Cox-u, da u sporazumu s kraljem Fejzulom izdaje u tom smislu izradjenu izjavu. Državni tajnik pročitao je tekst ove izjave. Ona se odnosi na savezni ugovor izmedju britske vlade i kralja Fejzula, koji je sklopljen 10. oktobra 1922. na 20 godina i koji predviđa nezavisnu vladu na konstitucionalnom temelju u Mezopotamiji. U izjavi se dalje veli, da je mezopotamska vlada od zaključka kontrakta znatno napredovala na putu čvrstog i nezavisnog razvoja i sad je u položaju, da s uspjehom preuzme odgovornost za samostalnu upravu. Pošto obje stranke žele, da čim prije prestaje odgovornost i obveza engleske vlade gledom na Mezopotamiju, potpisale su zapisnik, koji se ima da ratificira po konstituirajućoj skupštini. U tom se zapisniku konstatuje, da se ima smatrati ugovor od 10. oktobra 1922. kao da je istekao onim danom, kojim će biti Mezopotamija primljena kao član Lige

Naroda, a ni u kojem slučaju kasnije no 4 godine nakon ratifikacije mirovnog ugovora s Turskom. Vojvoda Devonshire-a dovršio je svoju izjavu time, da ne bi želio izazvati debatu o toj stvari.

Lord Grey rekao je, da ne želi izazvati debatu, no morat će spomenuti, da su obveze u Mezopotamiji značile veliku brigu za zemlju. Primio je s toga izjave vojvode od Devonshira osjećajem dubokog olakšanja. Ako će biti dogovori u Lozani isto tako uspješni, onda će se moći tvrditi, da je sporazum glede Mezopotamije zaista mnogo doprinio razjašnjenju perspektiva na Blizom Orijentu i da je olakšao atmosferu. Istu izjavu dao je u donjoj kući Stanley Baldwin, koji je još dodao, da sporazum daje britskoj vladi mogućnost, da podupire kandidaturu Mezopotamije za članstvo u Ligi Naroda.

Izjava britskog ministra kolonije u gornjoj kući o engleskoj politici u Mezopotamiji od velike je važnosti za prosudjivanje engleskih namjera na Blizom Orijentu. U ugovoru s kraljem Fejzulom daje Engleska mezopotamskoj vladi gotovo potpunu samostalnost i nezavisnost i pridržaje sebi samo neka prava. Engleska vršit će samo neki nadzor nad mezopotamskom vladom. Nema sumnje, da je time — nakon koncesija u Egiptu — učinjen velik korak za neovisnost arapskih naroda. Palestinski Arapi postat će ovim korakom smjeliji i zatražit će slično riješenje i ne smijemo se varati u to, da u Engleskoj imade mnogih, koji su za to riješenje. Engleska vlada uvidja nemogućnost, da popušta tim tendencijama, ali nastoji, da umanjuje otpor arapskih naroda i islama time, što dotičnim zemljama daje dalekosežnu autonomiju. U Palestini je stvar s toga drugačija, jer se u ugovoru mandata izričito naznačila kao svrha mandata osnutak narodne domaje za židovski narod i jer je ta svrha još vrlo udaljena od ostvarjenja, tako da bi izjava o nezavisnosti bila u protuslovlju sa svim prijašnjim zaključcima. Ali moramo spoznati, da ta zapreka nije ugodna engleskoj politici i da će i Palestina biti u sve većem stupnju konstitucionalisana. Kako god je važna potpora Engleske za Židove, moramo u sve većoj mjeri spoznati, da je danas glavna zadaća židovske politike, da sa samim stanovništvom Palestine postigne sporazum o putevima židovskog obnovnog rada. Unutar novih država, koje se sad stvaraju pomoću Engleske na Blizom Orijentu, mora sebi židovska narodna domaja osigurati dobru i sigurnu poziciju.

Rezultat brojanja pučanstva u Palestini. Rezultati popisa pučanstva u Palestini od g. 1922. baš su izašli po vijestima »Kommersialle Bulletin«, a stoji 25 piastra. Oni sadržavaju osim jednog članka superintendanta, koji je upravljao provedbom cenzusa, još 23 statističke tabele palestinskog pučanstva po broju (razdjeljeno na selo, gradske općine, distrikte) po vjeri, zatim kod kršćanskog žiteljstva pripadnost k raznim obredima, razni pogledi o starosti, zvanju, jeziku itd. To je prvi pokušaj sakupljanja statističkih brojeva pojedinih općina u Palestini.

Nehemija de Lieme o cionističkoj opoziciji. U povodu toga, što će se doskora objelodaniti program t. zv. »haške opozicije« imao je zastupnik židovskog dopisnog ureda s vodjom opozicije g. Nehemija de Lieme, koji je izjavio, da može reći samo svoje lično naziranje.

Gosp. Nehemija de Lieme veli: »Baza za organiziranje opozicije unutar cionističkog pokreta još nije stvoren. Opozicija tek vrši pritisak na javno mišljenje i broj onih, koji dijele njezino principijelno naziranje o položaju, dnevno se povećava. Može se očekivati, da će nekoliko zastupnika, koji će biti na kongresu kao zastupnici opozicije, na samom kongresu naći mnogo pristaša. Obzirom a Brandaisovu grupu drži de Lieme, da će na kongresu biti ta grupa zastupana samo po jednom zastupniku, g. Juliusu Simonu.

Brandaisova grupa nastavlja svoj rad u Palestini, te je u toku zadnje godine u Palestini investirala 175.000 engl. funti.

Na organizatornom polju drži da vlada potpun kaos. Vodstvo nema nikakove osnovke. Takozvana Keren Hajesodska grupa nastavlja svoju borbu za premoć. Čini se, da ta grupa nije napustila svoj plan, da komitej Keren Hajesoda proglasi za Jewish Agency. Ta bi nas politika mogla dovesti konačno do toga, da neki notabli, koji još nisu niti neofiti, postanu naši zapovjednici. U ostalom nema prema zadnjoj izvaji Churchilla jedna Jewish Agency izvan palestine nikakovu svrhu.

De Lieme se osobito oborio na zemljišnu politiku cionističkog vodstva. Židovski Nacijonalni Fond biva po njegovom mnijenju sabotiran, a spekulacija zemljištem unapredjena: onemogućuje se zakonodavstvo, koje bi moglo da spriječi spekulaciju sa zemljištem. De Lieme drži, da je to jedan od najgorih slučajeva današnjega sistema.

Zaključci Tarbut konferencije. Na Tarbut konferenciji, o kojoj smo već u prijašnjem broju izvjestili, držao je S. Pugašov opširno predavanje o temeljima i sadaćama Tarbutске svjetske organizacije. Govornik predlaže, da se privuku široke židovske narodne mase i da se organizuju na temelju ideje Tarbuta. Imaju da se organiziraju na desetak hiljada Židova, koji su interesovani na hebrejskom odgoju u jednu veliku za rad sposobnu kulturnu armiju. Oko svake škole, svakog tečaja, svake biblioteke, imaju da se grupiraju elementi, koji su za to interesovani i da se na taj način pretvori svaka pojedina institucija u organsku stanicu zemaljske organizacije.

Iza toga vijećalo se o financijskom pitanju, te o pravnom položaju hebrejskih škola u raznim zemljama. U vrlo živahnoj debati razložene su metode, opseg i mogućnosti financijskih akcija. Zatim su primljene rezolucije, u kojima se konstatira stalni porast jevrejskog kulturnog pokreta i širokih masa za jevrejsku školu. Nadalje se naglašuje potreba i jače veze zemaljskih organizacija, te osnutak svjetske Tarbut organizacije. U tu svrhu zaključuje konferencija, da stvori akcioni odbor iz zastupnika raznih zemaljskih organizacija, te centralni ured. U akcioni odbor izabran je cijeli niz odličnih ličnosti hebrejskoga kulturnoga pokreta.

Zadaće egzekutive su: raširenje Tar-

but ideje u židovskim masama; uzdržavanje kontakta sa zemaljskim organizacijama i izdavanje izvještaja o stanju kulturnog rada u pojedinim zemljama; podupiranje zemaljskih organizacija u organizatornom i pedagoškom smislu; priprava i saziv svjetskog kongresa Tarbuta. Konferencija zaključila je i osnutak hebrejskog kulturnog fonda. U centralni odbor izabran je Šaul Černihovski, Moses Kleinmann, Pugašov, Aronson i Levinson. Sjedište je centralnog ureda u Berlinu.

Budžet Hadase. Hadasi osiguran je za održanje bolnica u Palestini mjesečni budžet od 4700 funti, kojemu doprinosi Jeoint 1500, Ženska organizacija Hadase u Americi 1700, a cionistička federacija u Americi iz novaca Keren Hajesoda 1500 funti mjesečno. Higijenski radovi u školama, potpore bolesnika itd., obavljaju se na trošak cionističke organizacije.

Saradnja izmedju Hadase i Keren Hajesoda. Poznata cionistkinja mis Henriete S z o l d, koja se za kratko vrijeme iz Palestine, gdje je vodila upravu Hadase, zaputila u Ameriku, je na jednoj njoj u počast priredjenoj večeri u New-Yorku, održala vanredan govor, u kojem je dala pregled o općem položaju u Palestini. Medju ostalim pozvala je Hadasu-organizacije, da saradjuje sa Keren Hajesodom na obnovi Palestine. Keren Hajesod je, tako je razlagala, neophodno potreban za renesansu židovskoga naroda i moraju se praviti najveća naprezanja za nj Hadasa mora da saradjuje pri namaknuću toga velikog židovskog narodnog fonda. Potrebna je dobra volja sa obje strane, za korisni složni rad. Isto kao u Palestini mora da se ujedine i u Americi sve sile za jedinu svrhu izgradnje Palestine, koja može da uspije pomoću Keren Hajesoda. Hadasa-članovi uzimaju u zadnje vrijeme u mnogim gradovima Amerike jačeg učešća na radu za Keren Hajesod, te zastupana u odboru za Keren Hajesod.

Navodni dogovor izmedju engleskog kralja i Pape o Svetim Mjestima u Palestini. Prema vijestima talijanskog novinstva imao bi kralj Gjurio kod svojeg posjefa u Rimu govoriti s Papom i o pitanju Svetih Mjesta u Palestini. »Ideja Nationale« piše medju ostalim da je kralj mandatarne vlasti vijećao s Papom i da će se stvoriti sporazum, da će Vatikan odustati od smetanja politike povratka židovskoga naroda u njegovu zemlju.

Ujnom kućom. Konzervativni zastupnik sir S a n d e r s o n upravio je 11. maja u donjoj kući upit na državnog podtajnika za kolonije, da li je istome poznato, da su Židovi u Palestini pod izlikom samobrane dobili 1200 pušaka i municije. Ovo oružje razdjeljeno je medju židovske koloniste, koji podupiru židovsku radničku stranku, koja stoji pod vodstvom Ben Cvi-a. U Palestini navodno postoji tajni židovski savez, nazvan »Hagana« koji je prije godinu dana osnovan, i broji 3—4000 članova. Taj savez kriomčari oružje u zemlju. Engleski policijski časnici navodno dolaze često u židovske kolonije, da podučavaju članove »Hagane« u upotrebi oružja. Pita dakle obzirom na opasnost za Palestinu, da se nalazi tako velik broj oružja i mu-

nicije u rukama komunista pod vodstvom Ben Cvi-a, da li će ministar odrediti nešto, da se nadalje ne dobavi oružje i municije Židovima i da li će narediti istragu o dosadašnjim dobavkama te konfiskaciju toga oružja.

Državni je podtajnik O r m s b i j G o r e pismeno odgovorio na interpelaciju ovo: Prjašnji ministar za koloniju izvjestio je 21. februara 1922. daje medju židovske koloniste u Palestini razdjeljeno 900 pušaka, da bi se mogli obraniti od nepredvidjenih i neprovociranih napadaja. Ovo oružje smješteno je u sabirališta, kojima je pristup moguć samo preko izričite naredbe dotičnog engleskog distriktnog guvernera. O kakovoj daljnjoj dobavi oružja nije mu ništa poznato. Nema nikakvog razloga pretpostavci, da se sa židovskom radničkom strankom ili židovskim kolonistima, koji s njom saradjuju, drugačije postupa nego s drugima ili da se nalazi u rukama komunista veliko mnoštvo oružja i municije, jer komunisti sačinjavaju neznatnu manjinu u židovskoj radničkoj stranci. Palestinska vlada poduzela je sva sredstva protiv prekrimčarenja oružja i postupa svom strogošću u pitanju tajnih saveza i kriomčarenja oružja.

Balfourova ulica u Tiberiasu. U židovskoj četvrti Tiberiasa ima jedna ulica da dobije ime »Balfourova ulica«. Na upit zahvalio se je g. Earl of Balfour građaninima Tiberisa na časti te dao svoj sporazum s tim nazivom.

Godišnja skupština židovske trgovačke komore u Hajfi. Na redovitoj godišnjoj skupštini židovske trgovačke komore u Hajfi izabrano je novo predsjedništvo sa g. Pewskekom na čelu, nakon što je odobren godišnji izvještaj. Novoj upravi dane su slijedeće smjernice: Upozoriti vladu na poteškoće trgovanja izmedju Palestine i Sirije, postići daljnje sniženje vozarine na pruzi Hajfa—Damask, podupirati upotrebu domaćih proizvoda, te suzbijati u sporazumu sa nežidovima uvažanje inozemne robe, koja domaćim proizvodima, kao sapunu, ulju, vinu, konkurira.

Palestinski poljodjelski izvještaj za mjesec ožujak god. 1923. Odasvud stižu izvještaji o cvatućem stanju zinskog žita osim iz Beršebe, te djelomično iz Jerihona i Hebrona. Poljski miševi djeluju uznemirujući, jer ih otrov ne tamani, dok usjev još nije sazrio, a naručeni plinski strojevi nijesu još prispjeli. Svuda je u toku oranje za ljetni usjev. U sjevernim kotarima počelo se već sa ljetnom sjetvom. Ljubenice su posijane ovaj puta u većim količinama. Uspjelim sprječavanjem kriomčarenja znatnih količina duhana, dobilo je sadjenje istoga u zemlji novi impuls. Naranče su rodile u zadovoljavajućoj količini, a nasadnici služe se sada sa poboljšanom metodom gojenja. Povrće je bogato urodilo, cijene su pale mlijeku i blagu. Pašnjaci su u dobrom stanju, a stanje blaga je vrlo zadovoljavajuće. 44 kom. holandskih krava uvedene su od privatnih poduzetnika. 7100 kom. blaga prošlo je quarantenu, od toga je bilo izvezeno 3240 kom. u Siriju i Transjordaniju. Radovi oko sadjenja drveća završili su se početkom ožujka.

Napredak električne stanice u Jafi. Rutenbergova električna postaja postavila je nedavno željezne naprave za vo-

djenje električne strue u glavnim ulicama Tel-Aviva i Jafe. Jedna od ovih stanica za transformaciju podignuta je na uglu ulica kralja Gjura na suprot Moruma, a druga će biti postavljena u Ajami četvrti. Mnogi Arapi podnijeli su vladi jednu peticiju, u kojoj mole, da se usprkos protu-agitacije sa strane anticijonističkih Arapa, ipak Rutenbergu povjeri elektrifikacija Jafe.

Englesko-jevrejska kolonija u Palestini. U jednom »Reuter-telegramu« iz Jeruzolima javlja se, da ze High Commissioner, sir Herbert Samuel, 8. maja u prisutnosti mnogih službenih ličnosti položio temeljni kamen novoga naselja Maccabean Society u Gezeru kod Ramlea na ravnici Šaron. To će biti prva englesko-jevrejska kolonija u Palestini.

Promjene carinske tarife u Palestini. Palestinska vlada postavila je za slijedeće artikule nove importne carine: Čaj po kg 3 piastera, šećer po kg 1 piaster, petrolej, benzin i druge tekućine, koje se upotrebljavaju za mehanička vozila, po galoni 4 piastera, spiriti i likeri 50% vrijednosti, šampanjac i pjenušava vina 20%, druga vina i piva 20%, parfumerije i slično 25%, čokolada i poslastice 20% sopstvene vrijednosti.

Keren Hajesodska kampanja u Americi. Kampanja u Chicagu završena je 30. aprila banketom u sefardskoj sinagogi. Prema stiglim izvještajima namaknuto je u Chicagu u gotovome 100.000 dolara. U Omahu predan je dru. Weizmannu ček na 32.000 dolara. I u Milwaukee imao je Weizmann vanredan uspjeh. U Mineapolis namaknuto je 50.000 dolara u gotovome, a pored toga vrlo mnogo obveznica.

Dr. Weizmann vratio se sa svoje turneje u Middle West u New-York i povoljno se izrazio o uspjehu. Rekao je medju ostalim ovo: »Put, što sam ga sad pravio kroz najveća židovska središta u Middle Westu kao Chicagu, Mineapolis, St. Paul, St. Milwaukee, Omaha, ponovno mi je potvrdio napredak, koji pokazuje palestinska misao u svim klasama američkoga židovstva i koji se očituje u dva smjera: Palestinska misao prodrila je dublje u narodne mase i osvojila je naše uplivne krugove. Vazda sam računao time, da židovske mase srdačno reaguju na naše pozive, ali te mase na žalost ne mogu finacijalno da mnogo doprinašaju. Dosadašnji uspjeh Keren Hajesoda — i ako taj uspjeh nije tako velik kao što bi trebao biti i kao što će biti — ima da se pripiše jakosti palestinske misli u židovskim masama. Na sadašnjem mome putu konstatirao sam sve veći interes kod bogatih uplivnih krugova, koji će bez sumnje doći do izražaja u što većem uspjehu Keren Hajesoda i drugih palestinskih fondova. Misao, da Palestina nije više samo stvar cijonista, već opće židovsko

pitanje vrlo je raširena. Pa tome i jeste tako. Tisuće židovskih bjegunaca, koji se odasvud tjeraju, mora da nadju novu domaju u Palestini. Ovaj problem mora doskora da se riješi. Vidim, kako su svi židovski elementi u Americi prožeti misli o obnovi Palestine. Mnogi, vrlo mnogi gradovi ostaju cijonistima, oni su avantgarda pokreta. No veseli svakoga, da vidi, kako armija iza avant-garde neprestano raste.

Uslijed utanačenja sa »American Radio Corporation« moći će se slušati u cijeloj Americi svi govori, što će ih Weizmann držati u New-Yorku. Prvi govor, što će ga moći čuti svi posjednici Radio aparata bit će govor, što će ga Weizmann držati 13. maja u New-Yorku u Hotel Astor.

Njemačka. Keren Hajesodski rad u Njemačkoj je pored svih vanredno nepovoljnih gospodarskih i političkih prilika u Njemačkoj ipak lijepo napredovao. Dr. Helfermann je nakon svoga povratka iz Danziga opet nastavio svoj rad u Berlinu u istočno-židovskim krugovima. Akcija u Hamburgu postigla je radom tamošnjeg mjesnog kuratorija vrlo lijepe uspjehe. Gospodin Sandbank radio je u istočno židovskim krugovima, a u tom radu podupirao ga je dr. Hurvitz, koji nije samo postigao lijep rezultat za Keren Hajesod, već je pobudio oduševljno raspoloženje za Palestinu, koje se ispoljuju u životu židovskom životu. Akcija u Bremen, što ju je vodio gosp. Bacher, završena je. Gosp. Bacher nastavlja sada rad u Badenu uz potporu gosp. Bednovića. Gosp. Feiwel potpomognut mjesnom grupom poveo je vanrednim uspjehom rad u Plauen, a zatim je pošao u Dresden, da ondje organizira sabirni rad. I u Turingenu, gdje je akciju vodio dr. Wolfheim, postignut je lijep uspjeh. Rezultat u Kölnu također zadovoljava, a isto tako se povoljno razvija rad u Leipzigu i Chemnitzu. Rad za Keren Hajesod nastavit će se i u junu istim intenzitetom kao i dosada.

Protest Arapa nad terorom izvršenim sa strane nacijonalista. Nacijonalno muslimanske zajednice Nablusa, Jeruzolima i Hebrona upravili su na High Commissionera podnesak, u kojem protestiraju protiv terorističkom nastupanju anticijonističkih Arapa uslijed kojega su izbornici bili spriječeni da obave glasovanje u Legislativ Council.

Iz Jugoslavije

RABINSKI SAVEZ U JUGOSLAVIJI

Piše: Martef.

U krugu rabina Jugoslavije opet se budi misao za osnutkom rabinskog saveza. Već kod osnutka saveza općina bilo je govora o tome savezu, koji ima da

se sad ostvari. Rabinski Savez imao bi da udovolji raznim zadaćama i morali bi pri tome imati na umu razne ciljeve.

U glavnome mogao bi se njegov djelokrug dijeliti u tri točke: 1. Unapredjenje vjerskoga i židovsko-kulturnoga života židovstva. 2. Podupiranje zajedničkog rada u židovsko-znanstvenom pogledu. 3. Zastupanje moralnih i materijalnih staleških interesa.

Nužni preduvjet za osnutak rabinskog saveza bio bi, da tom savezu pripadaju svi rabini Jugoslavije. A tu će valjati nadvladati mnoge poteškoće. Jer kao što i bogoštovne općine tako i rabini pripadaju raznim vjerskim smjerovima. Ali razboritom uvidjavnosti i dobrom voljom može da uspije djelo. Jamstvo za uspjeh leži u okolnosti, da će, kako po g. rabinu dru. Fischeru (Darugar), koji je tu stvar pokrenuo, doznajemo, konstituirajuća rabinska konferencija biti sazvana po g. rabinu dr. Isaku Alkalayu. Ovome »Sar šel šalom« sigurno će uspjeti da zagladi sve protivštine unutar saveza.

No mi bi htjeli ovim povodom da iznesemo drugi projekt. Prema našem nazoru bilo bi opravdanije i shodnije da osnujemo, umjesto rabinskog saveza, savez općinskih činovnika, kome ne bi pripadali samo rabini, već svi bogoštovni činovnici u zemlji. Savez bi time dobio veći djelokrug i u materijalnom pogledu značilo bi to dobitak mnogih sila. A pored toga je to zahtjev zdrave demokratske i socijalne svijesti, koja ogdovara židovskoj tradiciji i duhu današnjeg vremena. Tko poznaje razvoj židovskog općinskog života zna konačno, da su razni funkcionari u židovskom općinskom životu kao rav, av bet din, dajan, hazan, hašam, šeliah cibur, more cedek, šohet ubodek, melamed itd. podvrženi najraznijim sužbenim relacijama. To vrijedi naročito za prilike, kako većinom postoje unutar bogoštovnih općina u Jugoslaviji. Bogoštovne općine u većini su samo male zajednice. Značilo bi vršiti pasivnu rezistenciju, ne samo prema općini, već prema najvažnijim interesima vjerskoga života, kad bi se htjelo kod funkcija pridržati uzuelne granice, koje su nastale na temelju vanjskih uzgrednih okolnosti. Zar je ispod časti jednog rabina da podučava »alef bet« ili je možda ispod časti jednoga kantora da izvrši odredbe »Jore dea«? Naprotiv! S gledišta naše Tore, koja može da bude jedino mjerodavna kod prosudjivanja općinskoga života, je obuka i nauka važnija no propovijed, a Jore dea važnija no pjevanje u hramu. Držimo stoga, da bi se u prvom redu imao sastati mali odbor za pripremu, kome bi trebali pripadati zastupnici svih općinskih činovnika, da se stvori baza za opći savez općanskih činovnika, koji će sagradjen na slozi i bratstvu, sigurno služiti na čast i dobrobit jugoslavenskog židovstva.

6%

Uloške na knjižice ukamaćuje odsele sa

te vraća iste bez otkaza

MEDJUNARODNA

BANKA D. D.

6%

ZAGREB NIKOLIĆEVA 7

TERAZIJE 23 BEOGRAD

MJESNIM ORGANIZACIJAMA.

Obzirom na okolnost, da u mnogim mjestima šekelska akcija nije intenzivno provedena, a pošto nam je svaki šekel potreban za što veći broj delegata na svjetskom kongresu, zatražili smo od Egzekutive svjetske cionističke organizacije u Londonu produljenje roka do 30. juna. Pozivljemo stoga sve mjesne organizacije, da još naknadno uberu sve šekalim i da nam čim prije pošalju obračun.

povjerenik za šekelsku akciju.

David Spitzer.

ISKAZ UNIŠLIH ŠEKALIM I PRINOSA ZA SAVEZ.

	za šekalim	za prinos
Bihac	270.—	120.—
Bijeljina	710.—	1410.—
Derventa	520.—	450.—
Dubrovnik	320.—	360.—
Mostar	100.—	280.—
Novi Pazar	210.—	540.—
Osijek	520.—	900.—
Split	200.—	90.—
Subotica	700.—	
Varaždin	310.—	930.—
Virovitica	110.—	330.—
Vukovar bez specifikacije	1185.—	
Zemun	700.—	1060.—

Iz sjednica Radnoga Odbora. Radni je Odbor na svojim zadnjim sjednicama pretresao sva pitanja Saveznoga Vijeća, a naročito se bavio pitanjem osnutka jugoslavenske kolonije na temelju dopisa direktorija Keren Hajesoda i Keren Kajemeta. Iza toga izvjestio je povjerenik za šekelsku akciju o uspjehu ovogodišnje akcije te istakao, da većina mjesta nije udovoljila svojoj dužnosti prema Savezu, uslijed čega će biti nužno, da se pozovu sve one mjesne organizacije, koje nisu ubrale potpuni iznos za Savez, da to naknadno učine i da se na taj način po-

kriva Savezni budžet. Konačno stvoren je zaključak, da se Rad. Odboru povjeri funkcija glavne izborne komisije za izbor delegata za ovogodišnji svjetski cionistički kongres i da se njemu u smislu uputa Egzekutive povjeri izrada pravilnika za provedenje izbora za kongres. Ujedno ima, da se od Egzekutive zatraži produljenje roka za konačni obračun šekela do konca juna o. g.

Glavna skupština izraelitske ferijalne kolonije u Zagrebu održala se u četvrtak dne 17. o. mj. u vijećnici bogoštovne općine. Nakon pozdrava članica i gosti po predsjednici gđi. Tildi Deutsch-Maceljskoj pročitani su izvještaji tajnice i blagajnice, te podružnica u Bjelovaru, Koprivnici i Karlovcu, koji su svi jednoglasno primljeni do znanja, te odboru podijeljen jednoglasno apsolutorij. Društvo predložilo je članstvu bogat bilans svoga rada, pa valja istaknuti, da je konačno uspjelo ostvariti cilj društva: osnutak ferijalnog doma u Crikvenici. Za 2.000.000 K. kupljena je vila od 14 soba, koje su snabdjevene potpunim uređajem. Dom je uređen prema svim pravilima higijene, te će djeci sigurno pružiti ugodno oporavilište. U debati, u kojoj su učestvovali gg. dr. Hugo Kon, dr. Milan Schwarz, dr. Gavro Schwarz i direktor Frelić, izražena je zahvala odboru gospoda, a naročito predsjednici društva, koje su velikim marom pored namirenja za redovite izdatke namaknule i velike svote, potrebne za kupnju ferijalnoga doma. Konačno prihvaćene su neke promjene pravila i izabrane su ponovno sve gospode, kojima je mandat istekao. Za čudo je tek, da društvo, koje djeluje tako humanitarno, nije naišlo na veći odziv u našem židovskom građanstvu, te danas broji samo 829 članova. Nadamo se, da će naredni izvještaj i u tome pogledu biti povoljan. —

Poljski studenti u Sarajevu, Pjevački

Berta Ackerhalt

Samuel Marton

zaručeni

Osijek

Vinkovci

Emica Epstein

Mirko Goldberger

zaručeni

Vinkovci

Na veliko!

Na veliko!

Kolonijalna roba

specijalno kava uz najjeftiniju cijenu kod tt.

I. Dragoner, Zagreb, Nikolićeva 4.

'Sidro'

d. d. za trgovinu željezom
Zagreb, Vlaška ul. 40, tel. 69 i 21-30

Nosioci — U nosioci — Betonsko željezo — Šipkasto željezo — Crni lim — Pocinčani lim — Cinkovni lim — Bijeli lim — Plinske cijevi pocinčane i crne — Tačke — Krovna ljepenka.

ELEVATOR D. D.

za kemijsku industriju

Proizvadža:

Elevator Radium D vinovicu
vlastitu parfumeriju i kozmetiku

U tehničkom odjelenju:

Pečatni vosak

Generalno zastupstvo za S.H.S. americkog

Mento-Twina

inhalator i migrekrajon, te parfumerije

Scherk Berlin New-York

Zagreb, Kukovićeve ulica broj 30.

Na veliko!

Na veliko!

Egipatski luk

ovogodišnji uz najjeftiniju cijenu kod tt.

I. Dragoner, Zagreb, Nikolićeva 4.

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“
VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA
ZAGREB - ILICA 31
 TELEFON: 17-95 PAPERKUR BRZOJAVI.

Veletrgovina pisaćeg, risaćeg, novinskog, te omoćnog papira
Vlastiti proizvod bilježnica, notesa, blokova i konfekcija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište kuverata, te pisaćeg i risaćeg pribora

Asbestni škrljevac
 cement, sadru, opeke, betonsko gvozdje, traverze i sav ostali građevni materijal prodaje na veliko i na malo

GRADIVO
 TRGOVAČKO DRUŠTVO
 Zagreb, Bogovićeva ulica 3
 Telefon broj 5-55 Brzojavi: Gradivo

KROJAČKA DVORANA
za GOSPODU
HINKO GRAF
 Zagreb Berislavićeva br. 4.

CIJENE UMJERENE - IZRAĐBA BRZA

Preporučuje se P. N. gospodi za izradbu najmodernijih odjela. Veliki izbor najfinijih engleskih šofera

Nosite radi njihovih mnogih prednosti

PALMA

kaučuk pete i potplate

IMPORTNA KUĆA
D. HIRSCHL I DRUG
 8 AKADEMSKI TRG ZAGREB AKADEMSKI TRG 8
 TELEFON BROJ 13-31. TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

VREĆE
 iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG
 Urvučeva 13 ZAGREB Telefon 19-85
 Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
 Zavod za posuđivanje nepremovnih ponjava

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorb

Dragutin Ullmann, Zagreb
 Ilica 36 Ilica 36

Vjeran čuvar Vaših zubi jest

LYODONT

pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!
 LYO d. d. za finu kozmetiku i farmaceutsku industriju, Zagreb

„GOLUB“
„TOVYB“

JE NAJBOLJI PAMUK
 ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE
A. ROMANO
 ZAGREB
 AKADEMIČKI TRG BR. 8

D. M. C. artikli

te Aida Maria Lucia, umjetna svila (Kunstseide) i razni drugi pamuci. Kod većih naručba znatan popust! Specijalna veletrgovina pamuka

Ferdo SCHWARZ i drug
 Ilica br. 45 - ZAGREB - Telefon 2-56
 Brzojavni naslov: SVADRUG

Prva hrvatska veletrgovina željeza i željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.
 Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
 Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.